

สำนวนไทย

นำเสนอเมื่อ : 2 ก.ค. 2551

สำนวนไทย

การใช้ถ้อยคำสำนวนให้มีประสิทธิผล

ถ้อยคำ หมายถึง คำพูด ส่วนการใช้ถ้อยคำ หมายถึง การสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เราจะต้องเข้าใจความหมายและวิธีการใช้ของถ้อยคำ

ความหมายของถ้อยคำ แบ่งเป็น

1. ความหมายเฉพาะของคำ พิจารณาเป็นความหมายเฉพาะของคำ เช่น ดาวล้อมเดือน ในความหมายตรง หมายถึง ดวงดาวและดวงเดือนบนฟ้า แต่ในเชิงอุปมา หมายถึง บุคคลที่เด่นที่สุด เป็นต้น หรือคำว่า นอยหนา อาจหมายถึงผลไม้ชนิดหนึ่ง แต่ความหมายในประวัตต์ หมายถึง ลูกกระเบิด

2. ความหมายเทียบเคียงกับคำอื่น แบ่งเป็น

2.1 คำที่มีความหมายเหมือนกัน เช่น กิน หม่า เสวย ฉับ รับประทาน คำเหล่านี้มีความหมายเหมือนกัน แต่ต่างกันตรงผู้ใช้และผู้ฟังระดับภาษา

2.2 คำที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ตีน-ลิ๊ก นางฟ้า-ชาตาน

2.3 คำที่มีความหมายรวมกัน ตัวอย่างดังตาราง

เฉือน เชือดแบ่งเอาแต่บางส่วน

ปาด เอาส่วนที่ไม่ต้องการออก โดยการผ่านบาง ๆ

สับ เอาของมีคมฟันลงไปโดยแรง หรือชอยตี ๆ

แล เอาของมีคมเฉือนบาง ๆ

เจียน ตัด ขลิบ เฉือนให้ได้รูปตามต้องการ

ผ่าน ตัด เฉือน แฉลบให้เป็นชิ้น

เฉาะ เอามีดสับเฉพาะที่ต้องการ แล้วจึงให้แยกออก

คว้าน เอาสิ่งมีคมแหะให้กว้าง เพื่อเอาส่วนในออก

ตัด ทำให้ขาดด้วยของมีคม โดยไม่ใช้ภาชนะรอง

หั่น ทำให้ขาดด้วยของมีคม โดยใช้ภาชนะรอง

คำเหล่านี้ มีความหมายรวมกันคือ ทำให้ขาดด้วยของมีคม

2.4 คำที่มีความหมายแคบกว้าง ต่างกัน เช่น อาวุธ มีความหมายกว้างกว่าปืน ปืนมีความหมายกว้างกว่า ปืนใหญ่ ปืนพก เป็นต้น

สำนวน

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่ผูกไว้ตายตัว สลับที่หรือตัดคำได้ออกไม่ได้ สำนวนรวมถึง สุภาษิต ภาษิต คำพังเพย มีลักษณะคมคาย กินใจ ถ้อยคำกระชับรัด ไพเราะ รื่นหู นับเป็นมรดกทางภาษาที่สมควรเรียนรู้อิสืบไว้ และควรค่าแก่การรักษา

สำนวน อาจมีจำนวน 2 ถึง 12 คำ อาจมีเสียงสัมผัสหรือไม่ก็ได้ เช่น คลุกคลีดีโอง คำน้ำเหลว สร้างวิมานในอากาศ ดูช่างใหญ่หาญ ดูนางใหญ่แม่ ร้าไม้ดี หมูไม่กิน ตำนานพริกละลายแมน้ำ

สำนวน เป็นการใช้ภาษากล่าวถึงเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างกระชับรัด ได้ความหมาย ซึ่งสรุปครอบคลุมเหตุการณ์ อาจใช้ถ้อยคำคล้องจอง เพื่อให้จำง่าย และใช้กันอย่างแพร่หลาย ตัวอย่างของสำนวนต่าง ๆ พรอมความหมายมีดังนี้

กังกังกเวียน	ทุกข์สุขเป็นไปกรรมที่สร้างไว้
กระตี่ได้น้ำ	ดีใจเกินควร
โกแกแม่ปลาซอน	เล่ห์เหลี่ยมมาก
แกงจืดจึ้งคุณเกลือ	เมื่อได้รับความลำบาก จึงนึกถึงคุณ
กำปั้นทุบดิน	ตอบแบบขอไปที ให้อ่าน ๑ ตัว
ขมื่นกับปูน	ไม่ถูกกัน
เขาดายเขาเข็ม	เวลาสำคัญ
ขิงก็รา ขากี้แรง	ตางก็แข็งเข้าหากัน ไม่ยอมเสียเปรียบกัน
เขาตาจน	หมดหนทาง
ไซในหิน	ระมัดระวังเต็มที่
คลุมถุงชน	แต่งงานกันโดยการบังคับของผู้ใหญ่
คืบก็ทะเล ศอกก็ทะเล	อันตรายจากทะเล มีมาก
คางคกขึ้นวอ แมงปอใส่ตุงตั้ง	ไม่สมกับฐานะหรือตำแหน่งที่ได้มา
คนตายขายคนเป็น	จัดงานศพใหญ่โต จนเป็นหนี้สิน
จนมุม	ไม่มีทางหนี
จับปลาสองมือ	ทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ย่อมได้ผลไม่ดี
ชักใบให้เรือเสีย	ชักชวนให้เสียความตั้งใจ
ชักหน้าไม่ถึงหลัง	รายได้ไม่พอกับรายจ่าย
เชื่อไม่ทิ้งแถว	ลูกยอมมีอุปนิสัยเหมือนพ่อแม่
เดินลอยชาย	เดินตามสบาย
ตีปลาหน้าไซ	ขัดขวาง มิให้เขาทำงานได้สำเร็จ
ดินแมว	คนยองเบา ขโมย

๗๗

ที่มา <http://blog.eduzones.com/winny/3595>